

Karolina Kwaśna

Na ziemi diabła. Kształtowanie się czarnego mitu Nowej Anglii

Celem niniejszej rozprawy doktorskiej było zbadanie mrocznych, ciemnych i demonicznych aspektów kultury leżących u podstaw postrzegania Nowej Anglii jako diabelskiego dominum.

Praca składa się z trzech głównych części.

Część pierwsza pt. *Z dawnych kronik* jest poświęcona sagom winlandzkim, które stanowią przykład topografii literackiej. Ich analiza zostaje uzupełniona opisami map T-O, średniowiecznych *mappae mundi* oraz przedstawieniami monstrualnych ludów zamieszkujących peryferia znanego ówczesnie świata. Pozwala to zrekonstruować powstały w europejskiej wyobraźni archetyp obcego i wrogiego miejsca na krańcu świata. Wprowadzone zostały tu pojęcia takie jak *locus amoenus*, *locus horridus* oraz nie-miejsce czy atopia.

Druga część pt. *Czwarta część ziemi* skupia się na procesie „odkrywania” czwartej części ziemi przez Europejczyków. Została w niej omówiona rola mapy i kartografii w tworzeniu wyobrażeń Ameryki i Nowej Anglii. Wprowadzono i zdefiniowano pojęcia z zakresu kartografii krytycznej („cisza”, „białe plamy” i „pustka” na mapie) oraz analizy ikonograficznej w materiale kartograficznym, a także wskazano, jak odczytanie „głębokich warstwy mapy” może wpłynąć na jej odbiór i przededefiniowanie widocznych na niej granic. Jako przykłady posłużyły mapy z XVI wieku oraz wczesnych lat XVII wieku.

Trzecia część pt. *Na ziemi diabła* pokazuje, w jaki sposób powstałe w XVI wieku białe plamy na mapach Nowej Anglii zostały wypełnione przez angielskich kolonistów. Przywołano epizody wyznaczające momenty zwrotne w siedemnastowiecznej Nowej Anglii, które doprowadziły do patologicznej wręcz obsesji polegającej na interpretowaniu wszelkich znaków jako wyrazu gniewu Bożego lub manifestacji sił nieczystych. Poruszane zostały kwestie purytanizmu, teologii Przymierz, kobiet i rdzennej ludności, czarostwa i czarownic, a także rola „nowej nauki” i metody indukcyjnej Francisca Bacona w interpretacji i opisie świata purytanów, w tym tzw. Bożych objawień. Wymagające struktury społeczne, które doprowadziły do eskalacji przemocy na terenie kolonii zostały ujęte i wyjaśnione przy pomocy teorii trójkąta przemocy Johana Galtunga. Analiza przeprowadzona w tym rozdziale pozwoliła zaproponować nowe odczytanie *Mapy Nowej Anglii* Johna Fostera, pierwszej mapy wydrukowanej na terenie Nowe Anglii i dostrzec

Karolina Kwaśna

Piotr Ogiński

przerysowaną, diaboliczną oraz wrogą przestrzeń (nowoangielską rzeczywistość poszerzoną), którą zbudowali purytanie, a która okazała się zaprzeczeniem ziemi obiecanej, do której zmierzali.

Część ostatnia pt. *Makabryczne archiwum pamięci* podsumowuje analizę przedstawiając narrację budowaną wokół Nowej Anglii w kontekście utopii, heterotopii i heterochronotopii Michaela Foucaulta oraz miejsc atopicznych.

Karolina Kwaśna

On the Devil's Ground. Shaping the Dark Myth of New England

The main goal of the doctoral dissertation was to explore the dark, sinister and demonic aspects of the culture underlying the perception of New England as a devil's dominion.

This thesis consists of three main parts.

The first part, *From Chronicles of Old* is focuses on the Vinland Sagas which exemplify literary topography. Analysis is supplemented by descriptions of T-O maps, medieval *mappae mundi* and depictions of monstrous peoples inhabiting the periphery of the known world of the time. This allows to reconstruct the archetype of the alien and hostile place at the edge of the world that emerged in the European imagination. Concepts such as *locus amoenus*, *locus horridus*, non-place and atopus are introduced.

The second part, *The Fourth Land*, centers around the 'discovering' process of the Fourth Land by Europeans. It discusses the role of the map and cartography in the creation of images of America and New England. Concepts of critical cartography ('silence', 'white spaces' and 'emptiness' on a map) and iconographic analysis in cartographic material were introduced and defined. It describes how reading of the 'deep layers of a map' may influence its reception and redefine the visible boundaries. Maps from the 16th century and early 17th century were used as examples.

The third part, *In the Devil's Land*, depicts filling of white spaces on New England maps in the sixteenth century by English colonists. Episodes marking turning points in seventeenth-century New England are recalled, which led to a pathological almost obsession with interpreting all signs as expressions of God's wrath or manifestations of unclean forces. Puritanism, Covenant theology, women and indigenous peoples, witchcraft and witches, and the role of Francis Bacon's 'new science' and inductive

method in interpreting and describing the Puritan world, including providences are addressed. The challenging social structures that led to the escalation of violence within the colony were explained using Johan Galtung's violence triangle. The analysis in this chapter has made it possible to propose a new reading of John Foster's *Map of New England*, the first map printed in New England, and to see the exaggerated, diabolical and hostile space (the expanded reality) that Puritans constructed, which proved to be a contradiction of the promised land.

The final section, *The Macabre Archive of Memory*, concludes the analysis by presenting the narrative constructed around New England in the context of Michael Foucault's utopias, heterotopias and heterochronotopias, and atopic sites.